

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Προστασία των ανηλίκων από προϊόντα καπνού και αλκοόλ - Τροποποιήσεις ν. 3730/2008 και 4419/2016 - Ρυθμίσεις για μη καπνικά προϊόντα - Ψηφιακό μητρώο ελέγχου προϊόντων καπνού, αλκοόλ και λοιπών μη καπνικών προϊόντων και άλλες διατάξεις»

I. Γενικές παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε κατά την επεξεργασία του από τη Διαρκή Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων, διαρθρώνεται σε έξι (6) Μέρη (Α΄-ΣΤ΄) και αποτελείται από πενήντα πέντε (55) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει την έναρξη ισχύος του νόμου. Στο νομοσχέδιο προσαρτώνται δύο (2) Παραρτήματα (Α΄-Β΄), τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του.

Το Μέρος Α΄ του νομοσχεδίου (άρθρα 1-11), υπό τον τίτλο «Προστασία των ανηλίκων από την παράνομη πώληση, προσφορά και διάθεση προϊόντων καπνού και αλκοόλ», διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) κεφάλαια (Α΄-Δ΄).

Ειδικότερα, το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1-2), υπό τον τίτλο «Γενικές διατάξεις», περιλαμβάνει τον σκοπό (άρθρο 1) και το αντικείμενο (άρθρο 2) των διατάξεων του Μέρους Α΄.

Το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 3-6), υπό τον τίτλο «Προστασία των ανηλίκων από τη χρήση προϊόντων καπνού και την κατανάλωση αλκοόλ - Φορείς προστασίας και ελέγχου», εισάγει ρύθμιση με την οποία συμπληρώνεται ο ορισμός των προϊόντων καπνού που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν.3730/2008 (άρθρο 3). Περαιτέρω, απαγορεύεται ρητά, πέραν της πώλησης, η αγορά, προσφορά και διάθεση όλων των προϊόντων καπνού από και προς ανηλίκους (άρθρο 4), η πώληση, προσφορά και με οποιονδήποτε τρόπο διά-

θεση αλκοολούχων ποτών σε ανηλίκους και από ανηλίκους, καθώς και η είσοδος, παραμονή και απασχόλησή τους σε κέντρα διασκέδασης και αμιγής μπαρ, και, τέλος, η πώληση αλκοολούχων ποτών μέσω αυτόματου πωλητή (άρθρο 6).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ' (άρθρα 7-10), υπό τον τίτλο «Φορείς προστασίας και ελέγχου - Κυρώσεις», ορίζεται η δυνατότητα διενέργειας ελέγχων από μεικτά κλιμάκια των συναρμόδιων αρχών σχετικά με την διασφάλιση της εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου απαγόρευσης του καπνίσματος στους δημόσιους χώρους και σε όλους τους χώρους παροχής εργασίας (άρθρο 7), τροποποιείται το άρθρο 5 του ν. 3730/2008 ως προς τις αρμόδιες αρχές και τα όργανα ελέγχου του πεδίου εφαρμογής του (άρθρο 8), αναδιαρθρώνεται το πλαίσιο επιβολής διοικητικών κυρώσεων και προστίμων σε περιπτώσεις παράβασης του πεδίου εφαρμογής του ν. 3730/2008 και σε περιπτώσεις υποτροπής (άρθρο 9), και προστίθεται άρθρο 6Α στον ν. 3730/2008 σχετικά με την επιβολή ποινικών κυρώσεων (άρθρο 10).

Με τη διάταξη του Κεφαλαίου Δ' (άρθρο 11), υπό τον τίτλο «Τελική διάταξη», ορίζεται ότι διαπιστωθείσες παραβάσεις που επισύρουν τις κυρώσεις των παρ. 4 και 4Α του άρθρου 6 του ν. 3730/2008, για τις οποίες έχουν επιβληθεί διοικητικές κυρώσεις μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νομοσχεδίου, δεν λογίζονται ως υποτροπή σε περίπτωση νέας τέλεσής τους μετά την έναρξη ισχύος του.

Το Μέρος Β' (άρθρα 12-23), με τίτλο «Προϊόντα καπνού», διαρθρώνεται σε πέντε (5) κεφάλαια (Α' -Ε').

Ειδικότερα, το Κεφάλαιο Α' (άρθρα 12-13), με τίτλο «Γενικές διατάξεις», περιλαμβάνει τον σκοπό (άρθρο 12) και το αντικείμενο (άρθρο 13) των διατάξεων του Μέρους Β'.

Το Κεφάλαιο Β' (άρθρα 14-15), με τίτλο «Συστατικά και εκπομπές», περιέχει ρυθμίσεις με τις οποίες τροποποιείται, αφενός, η διαδικασία κοινοποίησης των συστατικών και των εκπομπών των προϊόντων καπνού, ορίζεται δε η Κοινή Ευρωπαϊκή Πύλη Εισόδου (EU CEG) ως αποκλειστικό μέσο κοινοποίησης (άρθρο 14), και, αφετέρου, η διαδικασία εκτίμησης της ύπαρξης ή μη χαρακτηριστικού αρώματος ή γεύσης ενός προϊόντος καπνού και ο τρόπος εκκίνησής της (άρθρο 15).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ' (άρθρα 16-20), με τίτλο «Ρυθμίσεις για τα ηλεκτρονικά τσιγάρα και τα νέα προϊόντα καπνού», καθορίζεται η διαδικασία και το περιεχόμενο της κοινοποίησης μέσω της Κοινής Ευρωπαϊκής Πύλης (EU CEG) των αναγκαίων πληροφοριών αναφορικά με τη διάθεση στην αγορά των ηλεκτρονικών τσιγάρων και των περιεκτών επαναπλήρωσης, καθώς και οι προδιαγραφές συσκευασίας και σήμανσης αυτών (άρθρο

16), καταργείται η Επιτροπή Παρακολούθησης και Ελέγχου του άρθρου 17 του ν. 4419/2016 (άρθρο 17), και ορίζεται ως αρμόδιο για την παρακολούθηση της Κοινής Ευρωπαϊκής Πύλης (EU CEG) και τον έλεγχο των κοινοποιούμενων σε αυτή προϊόντων καπνού το Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχου Καπνικών και Μη Καπνικών Προϊόντων της Διεύθυνσης Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Πρόληψης μη Μεταδοτικών Νοσημάτων (άρθρο 18), το οποίο συνιστάται στον Εθνικό Οργανισμό Δημόσιας Υγείας (Ε.Ο.Δ.Υ.) (άρθρο 19). Ακολούθως, παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Υγείας και τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών για την έκδοση κοινής απόφασης σχετικά με τον καθορισμό της διαδικασίας καταβολής του απαιτούμενου παραβόλου για την κοινοποίηση των προϊόντων στην Κοινή Ευρωπαϊκή Πύλη (EU CEG), καθώς και αναπροσαρμογής του ύψους του (άρθρο 20).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ' (άρθρα 21-22), υπό τον τίτλο «Αρμόδιες αρχές εποπτείας της αγοράς και κυρώσεις», ορίζεται ρητώς ο Ε.Ο.Δ.Υ. ως μία εκ των αρμόδιων αρχών εποπτείας της αγοράς των προϊόντων καπνού (άρθρο 21), και αναδιαρθρώνεται το πλαίσιο επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του ν. 4419/2016 (άρθρο 22).

Με το Κεφάλαιο Ε' (άρθρο 23), υπό τον τίτλο «Τελική διάταξη», ορίζεται το χρονικό σημείο κατάργησης της Επιτροπής Παρακολούθησης και Ελέγχου του άρθρου 17 του ν. 4419/2016.

Το Μέρος Γ' (άρθρα 24-35), με τίτλο «Μη καπνικά προϊόντα», διαρθρώνεται σε τέσσερα (4) κεφάλαια (Α' -Δ').

Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο Α' (άρθρα 24-26), με τίτλο «Γενικές διατάξεις», περιλαμβάνονται ο σκοπός (άρθρο 24) και το αντικείμενο (άρθρο 25) των διατάξεων του Μέρους Γ', καθώς και οι ορισμοί των μη καπνικών προϊόντων (άρθρο 26).

Με τις ρυθμίσεις του Κεφαλαίου Β' (άρθρα 27-31), με τίτλο «Όροι και προϋποθέσεις κυκλοφορίας», θεσπίζεται η υποχρέωση κοινοποίησης και ενημέρωσης των κατασκευαστών και των εισαγωγών των ως άνω μη καπνικών προϊόντων (άρθρο 27), καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις πώλησης και διάθεσης των ηλεκτρικά θερμαινόμενων προϊόντων χωρίς καπνό και των προϊόντων νικοτίνης (άρθρο 28), θεσπίζεται ρητά η απαγόρευση πώλησης, προσφοράς και διάθεσης των μη καπνικών προϊόντων σε ανηλίκους (άρθρο 29), καθώς και πώλησής τους μέσω αυτόματου πωλητή (άρθρο 30). Απαγορεύονται, τέλος, οι διασυνοριακές εξ αποστάσεως πωλήσεις των εν λόγω προϊόντων από το εξωτερικό προς την Ελλάδα, με την εξαίρεση των διασυνοριακών εξ αποστάσεως πωλήσεων από την Ελλάδα προς το εξωτερικό, ε-

φόσον τα κράτη-μέλη, εντός της αγοράς των οποίων πρόκειται να διατεθούν τα προϊόντα αυτά, δεν έχουν απαγορεύσει τις εν λόγω διασυννοριακές πωλήσεις (άρθρο 31).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Γ' (άρθρα 32-33), με τίτλο «Αρμόδιες αρχές ελέγχου - Κυρώσεις», ορίζονται οι αρμόδιες αρχές για τον έλεγχο της εφαρμογής των άρθρων του Μέρους Γ' (άρθρο 32) και καθορίζεται το πλαίσιο επιβολής διοικητικών κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων αυτού (άρθρο 33).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Δ' (άρθρα 34-35), με τίτλο «Εξουσιοδοτικές και τελικές διατάξεις», εισάγονται εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθρο 34) και τελική διάταξη διά της οποίας ορίζεται, αφενός, το χρονικό σημείο κοινοποίησης των μη καπνικών προϊόντων που κυκλοφορούν ήδη στην αγορά κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος στο αρμόδιο Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχου Καπνικών και Μη Καπνικών Προϊόντων και, αφετέρου, η αρμοδιότητα του τελευταίου για την έκδοση απόφασης ανάκλησης της κυκλοφορίας του προϊόντος στην αγορά, σε περίπτωση μη κοινοποίησης ή πλημμελούς κοινοποίησης, καθώς και η σχετική διαδικασία (άρθρο 35).

Το Μέρος Δ' (άρθρα 36-39), με τίτλο «Ψηφιακό Μητρώο Ελέγχου Προϊόντων Καπνού, Αλκοόλ και Λοιπών Μη Καπνικών Προϊόντων», διαρθρώνεται σε δύο (2) κεφάλαια (Α' - Β').

Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο Α' (άρθρα 36-38), με τίτλο «Γενικές διατάξεις», περιλαμβάνονται ο σκοπός (άρθρο 36) και το αντικείμενο (άρθρο 37) των διατάξεων του Μέρους Δ'. Προβλέπεται, επίσης, η σύσταση και λειτουργία στο Υπουργείο Υγείας, Ψηφιακού Μητρώου Ελέγχου Προϊόντων Καπνού, Αλκοόλ και Λοιπών Μη Καπνικών Προϊόντων (άρθρο 38).

Με το Κεφάλαιο Β' (άρθρο 39), με τίτλο «Εξουσιοδοτική διάταξη», παρέχεται εξουσιοδότηση για την έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Υγείας και Ψηφιακής Διακυβέρνησης αναφορικά με τη ρύθμιση κάθε ειδικότερου θέματος περί της σύστασης και της λειτουργίας του ως άνω Μητρώου.

Με το Μέρος Ε' (άρθρα 40-51), με τίτλο «Λοιπές διατάξεις του Υπουργείου Υγείας», τροποποιείται διάταξη του ν. 3580/2007 αναφορικά με τη θητεία επικουρικών ιατρών (άρθρο 40). Περαιτέρω, ορίζεται η δυνατότητα των Διοικητών των Δ.Υ.Πε. να μετακινούν μόνιμο ή ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου προσωπικό και να του αναθέτουν καθήκοντα ευθύνης, ενόψει των αναγκών παρακολούθησης και υλοποίησης έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (άρθρο 41), και παρατείνεται η ισχύς ρυθμίσεων και συμβάσεων προς αντιμετώπιση, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση, «εμφάνισης νέων παραλλαγών του covid-19, αλλά και της ανησυχητικής αύξησης των κρουσμάτων διαφόρων ειδών λοιμώξεων και ιών» (άρθρο 42). Περαιτέρω,

ρυθμίζονται ζητήματα δημοσίων συμβάσεων των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα του άρθρου 11 του ν. 2716/1999 (άρθρο 43), παρατείνεται η ισχύς διατάξεων νόμου αναφορικά με τη νομιμοποίηση δαπανών των νοσοκομείων και των Υγειονομικών Περιφερειών, και προβλέπεται η νομιμοποίηση δαπανών της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Υγείας και του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας (άρθρο 44). Εισάγεται η δυνατότητα ρύθμισης των οφειλών των Κ.Α.Κ. προς τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. (άρθρο 45), καθώς και εξουσιοδοτικές διατάξεις για τον καθορισμό της διαδικασίας επιβολής κυρώσεων, αφενός, στους Κατόχους Άδειας Κυκλοφορίας των φαρμάκων που διακινούνται με έκτακτη εισαγωγή και αποζημιώνονται μέσω του Ινστιτούτου Φαρμακευτικής Έρευνας και Τεχνολογίας (άρθρο 46) και, αφετέρου, στους υποχρέους του Ηλεκτρονικού Συστήματος Παρακολούθησης Διακίνησης Φαρμάκων (άρθρο 47). Εν συνεχεία, τροποποιούνται οι παρ. 1 και 3 του άρθρου 2 του ν. 4633/2019 κατά τρόπον ώστε η συγκρότηση και λειτουργία των Κινητών Ομάδων Υγείας Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας να συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των αρμοδιοτήτων του Ε.Ο.Δ.Υ., και αντικαθίσταται το άρθρο 106Α του ν. 4461/2017 περί της συγκρότησης και λειτουργίας τους, ενώ, πλέον αυτών, ορίζονται οι καταργούμενες διατάξεις του ισχύοντος νομικού πλαισίου (άρθρο 48). Προβλέπονται, επίσης, η παραχώρηση ακινήτου κατά χρήση στην Περιφέρεια Αττικής στη θέση Βοτανικός του Δήμου Αθηναίων (άρθρο 49) και η μεταβίβαση ακινήτου στην Ιερά Μητρόπολη Κίτρους Κατερίνης και Πλαταμώνος για την ανασύσταση και επαναλειτουργία της Ιεράς Μονής Εισοδίων της Θεοτόκου Πέτρας Ολύμπου (άρθρο 50). Τροποποιούνται, τέλος, διατάξεις της παρ. 9 του άρθρου 22 του ν. 4213/2013 αναφορικά με τη διάθεση φαρμάκων υψηλού κόστους (άρθρο 51).

Τα άρθρα 52-54, (Κεφάλαιο ΣΤ', με τίτλο «Άλλες διατάξεις»), περιλαμβάνουν ρυθμίσεις με τις οποίες παρατείνονται από τη λήξη τους, αφενός, η άσκηση αρμοδιοτήτων δημοτικής αστυνομίας από δημοτικούς υπαλλήλους έως την 30η.6.2026 και, αφετέρου, η θητεία των μεταβατικών μελών των Πρωτοβάθμιων Πειθαρχικών Συμβουλίων για έξι (6) ακόμα μήνες (άρθρο 52), τροποποιείται η παρ. 4 του άρθρου 104 του ν. 4961/2022 περί του ανώτατου ορίου αμοιβών των ιατρών του Ειδικού Σώματος Ιατρών του Κέντρου Πιστοποίησης Αναπηρίας (άρθρο 53) και η διάταξη του άρθρου 80 του ν. 4826/2021 ως προς τη στελέχωση της Μονάδας Εμπειρογνομόνων Απασχόλησης, Κοινωνικής Ασφάλισης, Πρόνοιας και Κοινωνικών Υποθέσεων (Μ.Ε.Κ.Υ.) (άρθρο 54).

Τέλος, το Μέρος ΣΤ' (άρθρο 55), με τίτλο «Εναρξη ισχύος», ορίζει την έναρξη ισχύος των διατάξεων του νόμου.

Β. Σύμφωνα με την Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης που συνοδεύει το νομοσχέδιο, με τις ρυθμίσεις του, μεταξύ άλλων, επιδιώκεται η μείωση της έκθεσης των ανηλίκων σε προϊόντα καπνού και αλκοόλ, ο περιορισμός της διαθεσιμότητας και προσβασιμότητας των προϊόντων καπνού και αλκοόλ, η αποτροπή της άμεσης και έμμεσης προώθησης των προϊόντων αυτών προς ανηλίκους, η ενίσχυση του μηχανισμού ελέγχου της συμμόρφωσης των προϊόντων καπνού, των νέων προϊόντων καπνού, των ηλεκτρονικών τσιγάρων, των περιεκτών επαναπλήρωσης αυτών και των φυτικών προϊόντων για κάπνισμα με τις προδιαγραφές του ν. 4419/2016, η ρύθμιση, η παρακολούθηση και ο έλεγχος της αγοράς νέων προϊόντων που δεν περιέχουν καπνό και δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4419/2016 (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 76).

Επισημαίνεται ότι επί του παρόντος νομοσχεδίου γνωμοδότησε σχετικώς η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος, σύμφωνα με το άρθρο 82 παρ. 3 του Συντάγματος, με την από 13.6.2025 Γνώμη και τις επ' αυτής διαλαμβανόμενες παρατηρήσεις.

Σημειώνεται ενημερωτικά ότι, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ., 19.5.2025), στην Ευρώπη είναι καπνιστές το 25,3% των ενηλίκων και το 10,8% των εφήβων. Στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια του Π.Ο.Υ., το 18,5% των γυναικών ηλικίας 15 ετών και άνω ήταν καπνιστές το 2022. Το 2021, περίπου το 10,8% των εφήβων ηλικίας 13-15 ετών στην Ευρωπαϊκή Περιφέρεια του Π.Ο.Υ. ήταν καπνιστές, αριθμός που αντιστοιχεί σε περίπου 4 εκατομμύρια άτομα (Status of tobacco use in the Region). Επίσης, τα κύρια ευρήματα του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Σχολικής έρευνας για το αλκοόλ και λοιπές φαρμακευτικές και ναρκωτικές ουσίες (ESPAD-τελευταία επικαιροποίηση 21.5.2025) του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα ναρκωτικά (EUDA) αποτυπώνουν αύξηση από το 2019 μέχρι το 2024 για την Ελλάδα στη χρήση ηλεκτρονικού τσιγάρου από 35% σε 52%. (https://www.europa.eu/publications/data-factsheets/espad-2024-key-findings_en).

Εξ άλλου, αναφορικά με την κατανάλωση αλκοόλ σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ., περισσότεροι από τους μισούς (57%) δεκαπεντάχρονους έχουν δοκιμάσει αλκοόλ τουλάχιστον μία φορά (56% των αγοριών και 59% των κοριτσιών), και σχεδόν το 40% ανέφερε ότι έχει πιει αλκοόλ τις τελευταίες 30 ημέρες (36% των αγοριών και 38% των κοριτσιών). Περίπου 1 στους 10 (9%) εφήβους όλων των ηλικιακών ομάδων έχει βιώσει σημαντική μέθη – έχει μεθύσει τουλάχιστον δύο φορές – στη διάρκεια της ζωής του, ένα ποσοστό που αυξάνεται ανησυχητικά από 5% στην ηλικία των δεκατριών ετών σε 20% στην ηλικία των δεκαπέντε ετών, καταδεικνύοντας μια κλιμακούμενη τάση κατάχρησης αλκοόλ μεταξύ των νέων. Επίσης, πρόσφατα στοιχεία αποκαλύ-

πουν ότι η συχνότητα μέθης κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ημερών αυξάνεται, επίσης, με την ηλικία, από 5% μεταξύ των δεκατριάχρονων σε ένα ανησυχητικό 15% μεταξύ των δεκαπεντάχρονων, υπογραμμίζοντας την επείγουσα ανάγκη για στοχευμένες στρατηγικές παρέμβασης για την αντιμετώπιση αυτού του αυξανόμενου προβλήματος της κατανάλωσης αλκοόλ από ανηλίκους (<https://www.who.int/europe/news/item/25-04-2024-alcohol--e-cigarettes--cannabis--concerning-trends-in-adolescent-substance-use--shows-new-who-europe-report>). Τέλος, σύμφωνα με τα ευρήματα του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Σχολικής έρευνας για το αλκοόλ και λοιπές φαρμακευτικές και ναρκωτικές ουσίες, όπως αναφέρθηκαν ανωτέρω, τρεις στους τέσσερις μαθητές του ESPAD (75%) θεωρούν τα αλκοολούχα ποτά αρκετά ή πολύ εύκολα στην προμήθεια. Αυτή η αντίληψη είναι υψηλότερη στη Δανία και τη Γερμανία (94%), και, ακολούθως, και στην Ελλάδα (92%).

II. Παρατηρήσεις επί του Πίνακα Περιεχομένων, των τίτλων των επί μέρους Μερών, Κεφαλαίων και άρθρων του νομοσχεδίου

α. Στον Πίνακα Περιεχομένων το Μέρος Ε΄ φέρει τον τίτλο: «Λοιπές διατάξεις του Υπουργείου Υγείας». Θα μπορούσε ενδεχομένως, πριν από τις λέξεις «του Υπουργείου Υγείας», να τεθεί η λέξη «αρμοδιότητας», και ο τίτλος να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας». Ομοίως, ο τίτλος του Μέρους Ε΄ «Λοιπές διατάξεις» επί του σώματος του νομοσχεδίου χρήζει συμπλήρωσης κατά τα ανωτέρω.

β. Παρατηρείται ότι στον Πίνακα Περιεχομένων εντός του Μέρους Ε΄ βρίσκεται το Κεφάλαιο ΣΤ΄, με τίτλο «Άλλες διατάξεις», ενώ, στο κείμενο του νομοσχεδίου ο αντίστοιχος τίτλος είναι Μέρος ΣΤ΄ «Άλλες διατάξεις». Για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας του νομοσχεδίου, οι τίτλοι «Κεφάλαιο ΣΤ΄: Άλλες διατάξεις» και «Μέρος ΣΤ΄: Έναρξη ισχύος» επί του Πίνακα Περιεχομένων πρέπει να αντικατασταθούν και να τεθούν ως «Μέρος ΣΤ΄: Άλλες διατάξεις» και «Μέρος Ζ΄: Έναρξη ισχύος», αντίστοιχα. Ομοίως, ο τίτλος «Μέρος ΣΤ΄: Άλλες διατάξεις» επί του σώματος του νομοσχεδίου πρέπει να παραμείνει ως έχει, ενώ ο τίτλος «ΜΕΡΟΣ ΣΤ΄: Έναρξη ισχύος» πρέπει να αντικατασταθεί ως εξής: «Μέρος Ζ΄: Έναρξη ισχύος».

γ. Στον τίτλο του άρθρου 5 «Απαγόρευση πώλησης, προσφοράς και διάθεσης προϊόντων καπνού σε ανηλίκους - Υποχρέωση ελέγχου ενηλικότητας του προσώπου - Αντικατάσταση περ. α) παρ. 1 άρθρου 2 ν. 3730/2008» επί του Πίνακα Περιεχομένων, μετά από τις λέξεις «σε ανηλίκους», πρέπει να προστεθούν οι λέξεις «και από ανηλίκους». Αντιστοίχως, πρέπει να συμπληρωθεί ο τίτλος του υπό αντικατάσταση άρθρου 4 του ν. 3730/2008 εντός του προτεινόμενου άρθρου 5 επί του σώματος του νομοσχεδίου.

δ. Στον τίτλο του άρθρου 7 «Απαγόρευση χρήσης προϊόντων καπνού - Αρμόδιες αρχές ελέγχου - Τροποποίηση άρθρου 3 ν. 3730/2008» επί του Πίνακα Περιεχομένων θα ήταν ορθότερο να απαλειφθεί η φράση «-Αρμόδιες αρχές ελέγχου», ώστε να εναρμονισθεί προς τον αντίστοιχο τίτλο του άρθρου 7 επί του σώματος του νομοσχεδίου «Απαγόρευση χρήσης προϊόντων καπνού - Τροποποίηση άρθρου 3 ν. 3730/2008».

ε. Στον τίτλο του άρθρου 9, τόσο στον Πίνακα Περιεχομένων, όσο και στο σώμα του νομοσχεδίου, ο τόνος στη λέξη «ανήλικους» πρέπει να καταβιβαστεί στον παραλήγουσα ως εξής: «ανηλίκους».

στ. Στον τίτλο του άρθρου 48 «Ρυθμίσεις για την ενίσχυση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας - Σύσταση Κινητών Ομάδων Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας - Τροποποίηση παρ. 1 και 3 άρθρου 2 ν. 4633/2019 - Αντικατάσταση άρθρου 106Α ν. 4461/2017 - Καταργούμενες διατάξεις», τόσο επί του Πίνακα Περιεχομένων όσο και επί του κειμένου του νομοσχεδίου, θα ήταν ορθότερο, για λόγους πληρότητας, μετά τις λέξεις «Κινητών Ομάδων» να προστεθεί η λέξη «Υγείας».

ζ. Ο τίτλος του άρθρου 51 «Διάθεση φαρμάκων υψηλού κόστους - Τροποποίηση περ. στ', αντικατάσταση περ. ζ' και τροποποίηση περ. η' παρ. 9 άρθρου 22 ν. 4213/2013» επί του Πίνακα Περιεχομένων πρέπει να εναρμονισθεί προς τον αντίστοιχο τίτλο επί του κειμένου του νομοσχεδίου και να αντικατασταθεί ως εξής: «Διάθεση φαρμάκων υψηλού κόστους - Τροποποίηση περ. στ', ζ' και η' παρ. 9 άρθρου 22 ν. 4213/2013».

η. Ο τίτλος του άρθρου 54 «Στελέχωση της Μονάδας Εμπειρογνομόνων Απασχόλησης, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Τροποποίηση παρ. 4 άρθρου 80 ν. 4826/2021 - Μεταβατική διάταξη» επί του Πίνακα Περιεχομένων πρέπει να εναρμονισθεί προς τον αντίστοιχο τίτλο επί του κειμένου του νομοσχεδίου και να αντικατασταθεί ως εξής: «Στελέχωση της Μονάδας Εμπειρογνομόνων Απασχόλησης, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης - Τροποποίηση παρ. 4 και παρ. 6 άρθρου 80 ν. 4826/2021 - Μεταβατική διάταξη».

θ. Στον τίτλο του άρθρου 21 επί του σώματος του νομοσχεδίου, πριν από τις λέξεις «αρχές εποπτείας», πρέπει να προστεθεί η λέξη «αρμόδιες», κατ'εναρμόνιση προς τον αντίστοιχο τίτλο του επί του Πίνακα Περιεχομένων.

ι. Στα άρθρα 49 και 50 του νομοσχεδίου γίνεται αναφορά σε τοπογραφικά διαγράμματα, τα οποία προσαρτώνται στο νομοσχέδιο ως Παράρτημα Α (άρθρο 49) και Παράρτημα Β (άρθρο 50), αντίστοιχα. Εντούτοις, διαπιστώνεται ότι λείπει ο τίτλος «Παράρτημα Α» και «Παράρτημα Β» στα τοπογραφικά διαγράμματα στο τέλος του νομοσχεδίου, καθώς και στον Πίνακα Περιεχο-

μενων και, ως εκ τούτου, πρέπει να συμπληρωθεί κατά τα ανωτέρω.

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 5

α. Το άρθρο 5 του νομοσχεδίου αντικαθιστά τον τίτλο και το περιεχόμενο του άρθρου 4 του ν. 3730/2008. Συνεπώς, η εισαγωγική παράγραφος του άρθρου 5 θα μπορούσε να συμπληρωθεί με αναφορά και στο περιεχόμενο του ανωτέρω άρθρου ως εξής: «Ο τίτλος και το περιεχόμενο του άρθρου 4 του ν. 3730/2008 (Α' 262), περί ρύθμισης για τα αλκοολούχα ποτά, αντικαθίστανται ως εξής:».

Περαιτέρω, παρατηρείται ότι σύμφωνα με το προτεινόμενο νέο άρθρο 4 του ν. 3730/2008 «Απαγορεύονται, η πώληση, προσφορά καθώς και η με οποιονδήποτε τρόπο διάθεση αλκοολούχων ποτών σε ανηλίκους και από ανηλίκους». Ως ανήλικοι ορίζονται, σύμφωνα με το προτεινόμενο άρθρο 3 με το οποίο τροποποιείται το άρθρο 1 του ν. 3730/2008, όποιοι δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας τους, βάσει του έτους γέννησης. Επίσης, θεσπίζεται η υποχρέωση τοποθέτησης πινακίδας σε κέντρα διασκέδασης και αμιγή μπαρ με την ένδειξη «Απαγορεύονται η είσοδος και η παραμονή σε ανηλίκους» και «Απαγορεύεται η πώληση, προσφορά και διάθεση αλκοόλ σε ανηλίκους – απαγορεύεται η κατανάλωση αλκοόλ από ανηλίκους». Συναφώς παρατηρείται ότι το άρθρο 1 του π.δ. 36/1994 διαλαμβάνει τα εξής: «1. Σε ανηλίκους κάτω των 17 ετών, οι οποίοι δεν συνοδεύονται από τους γονείς ή κηδεμόνες τους, δεν επιτρέπεται: α. Η είσοδος και παραμονή σε κέντρα διασκεδάσεων και αμιγή μπαρ. β. Η κατανάλωση οινοπνευματωδών ποτών στα λοιπά δημόσια κέντρα. Προς τούτο, σε εμφανές σημείο των εισόδων των καταστημάτων αυτών τοποθετούνται πινακίδες, (...) στις οποίες αναγράφεται με κεφαλαία γράμματα (...) στα μεν καταστήματα του εδαφίου α' η ένδειξη: "ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 17 ΕΤΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΥΝΟΔΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΓΟΝΕΙΣ Ή ΚΗΔΕΜΟΝΕΣ", στα δε καταστήματα του εδαφίου β' η ένδειξη: "ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΩΝ ΠΟΙΩΝ ΑΠΟ ΑΤΟΜΑ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 17 ΕΤΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΥΝΟΔΕΥΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΓΟΝΕΙΣ Ή ΚΗΔΕΜΟΝΕΣ"». Εν προκειμένω παρατηρείται ότι το άρθρο 1 του π.δ. 36/1994 φαίνεται να ρυθμίζει κατά τρόπο διαφορετικό με τις προτεινόμενες διατάξεις, το αυτό ζήτημα. Ως εκ τούτου, για λόγους ασφάλειας δικαίου, θα μπορούσε, ενδεχομένως, να τροποποιηθεί αυτό αναλόγως.

β. Στο τρίτο εδάφιο της παρ. 2 του προτεινόμενου άρθρου 4 του ν. 3730/2008, μετά τις λέξεις «ο υπεύθυνος του κέντρου διασκέδασης», θα μπορούσαν να προστεθούν, για λόγους πληρότητας, οι λέξεις «και του αμι-

γούς μπαρ». Επίσης, η αναφορά «μέσω της ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας της παρ. 4,» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «μέσω της ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας της παρ. 3,».

γ. Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του προτεινόμενου άρθρου 4 του ν. 3730/2008, η αναφορά «Η ιδιωτική εκδήλωση της παρ. 3» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ως εξής: «Η ιδιωτική εκδήλωση της παρ. 2».

δ. Στην παρ. 4 του προτεινόμενου άρθρου 4, η φράση «[σ]ε εμφανές σημείο των εισόδων των κέντρων της παρ. 3», πρέπει να αντικατασταθεί στο ορθό: «[σ]ε εμφανές σημείο των εισόδων των κέντρων της παρ. 2».

ε. Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 5 του προτεινόμενου άρθρου 4, η αναφορά «Τα φυσικά πρόσωπα που υποχρεούνται στην τήρηση των παρ. 1, 3 και 4» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «Τα φυσικά πρόσωπα που υποχρεούνται στην τήρηση των παρ. 1, 2 και 3».

2. Επί του άρθρου 7

Στην εισαγωγική παράγραφο του άρθρου 7 η αναφορά «διαμορφώνονται» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «διαμορφώνεται».

3. Επί του άρθρου 9

α. Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 4α του προτεινόμενου άρθρου 6 του ν. 3730/2008, η φράση «καθώς και σε όσους υπόχρεους δεν προβούν στην αναγγελία του τρίτου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 4» πρέπει να διορθωθεί ώστε ο τόνος στη λέξη υπόχρεους να καταβιβαστεί στην παραλήγουσα και η αναφορά στην παρ. 1 να αντικατασταθεί με αναφορά στην παρ. 3. Η φράση πρέπει να αναδιατυπωθεί ως εξής: «καθώς και σε όσους υποχρέους δεν προβούν στην αναγγελία του πρώτου εδαφίου της παρ. 3 του άρθρου 4».

β. Στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 4α του προτεινόμενου άρθρου 6 του ν. 3730/2008, η αναφορά «κατά παράβαση της παρ. 1 του άρθρου 4» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «κατά παράβαση της παρ. 2 του άρθρου 4». Επίσης, η λέξη «απόφαση» πρέπει να τεθεί ορθώς στη γενική πτώση ως εξής: «απόφασης».

γ. Με το άρθρο 9 τροποποιείται το άρθρο 6 του ν. 3730/2008 σχετικά με την επιβολή διοικητικών κυρώσεων για πώληση καπνικών και συναφών προϊόντων και αλκοόλ σε ανηλίκους. Συναφώς επισημαίνεται ενημερωτικά ότι, σε επίπεδο δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), «[δ]υνάμει του άρθρου 114 ΣΛΕΕ, η οδηγία 2014/40 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητι-

κών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση προϊόντων καπνού και συναφών προϊόντων και την κατάργηση της οδηγίας 2001/37/ΕΚ] επιδιώκει, κατά το άρθρο 1 αυτής, διττό σκοπό, ο οποίος συνίσταται στη διευκόλυνση της ομαλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς όσον αφορά τον καπνό και τα συναφή προϊόντα, με σημείο αφετηρίας ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας, ιδίως των νέων (αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2016, Πολωνία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, C 358/14, ΕΥ:C:2016:323, σκέψη 80, καθώς και της 30ής Ιανουαρίου 2019, Planta Tabak, C 220/17, ΕΥ:C:2019:76, σκέψη 38). Η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης να διασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας και των καταναλωτών αποτυπώνεται με σαφήνεια στις αιτιολογικές σκέψεις 8 και 59 της οδηγίας 2014/40» (C 717/23, 15.5.2023, σκ. 49).

Περαιτέρω, στην παρ. 4 του προτεινόμενου άρθρου 6 του ν. 3730/2008 ορίζεται ότι «[σ]ε όσους πωλούν, προσφέρουν ή διαθέτουν με οποιονδήποτε τρόπο προϊόντα καπνού και αλκοόλ σε ανηλίκους επιβάλλεται πρόστιμο από πεντακόσια (500) έως δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ. Με απόφαση της αρχής, που εξέδωσε την άδεια λειτουργίας της επιχείρησης, εκτός του διοικητικού προστίμου, ανακαλείται προσωρινά η άδεια αυτής, για χρονικό διάστημα από πέντε (5) έως δέκα (10) ημερών, το οποίο προσαυξάνεται σε τριάντα (30) ημέρες, σε περίπτωση πρώτης υποτροπής. Σε περίπτωση δεύτερης υποτροπής, εκτός του διοικητικού προστίμου ανακαλείται οριστικά η άδεια λειτουργίας. Η υποτροπή λαμβάνεται υπόψη και για το ύψος του επιβαλλόμενου προστίμου». Σημειώνεται συναφώς ότι, σύμφωνα με απόφαση του ΔΕΕ, «[η] αρχή της αναλογικότητας έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία, σε περίπτωση πρώτης παραβάσεως της απαγορεύσεως πώλησεως προϊόντων καπνού σε ανηλίκους, προβλέπει, πέραν της επιβολής διοικητικού προστίμου, τη δεκαπενθήμερη αναστολή της αδείας εκμεταλλεύσεως βάσει της οποίας επιτρέπεται στον επιχειρηματία που παρέβη την απαγόρευση να πωλεί τα εν λόγω προϊόντα, εφόσον η ρύθμιση δεν υπερβαίνει το προσήκον και αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας της ανθρώπινης υγείας και ιδίως της μειώσεως του επιπολασμού του καπνίσματος μεταξύ των νέων» (C 452/20, 24.2.2022, σκ. 59).

4.Επί του άρθρου 14

Στην περ. βα) της εισαγωγικής παραγράφου οι λέξεις «μέσω της Κοινής Ευρωπαϊκής Πύλης EU CEG και» πρέπει να αντικατασταθούν και να τεθούν ορθώς ως εξής: «μέσω της Κοινής Ευρωπαϊκής Πύλης EU CEG».

5. Επί του άρθρου 15

Η φράση «του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (L119)», που αναφέρεται στον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) 2016/779, πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «της Επιτροπής της 18ης Μαΐου 2016 για τον καθορισμό ενιαίων κανόνων όσον αφορά τις διαδικασίες που εφαρμόζονται για να καθοριστεί εάν ορισμένο προϊόν καπνού έχει χαρακτηριστικό άρωμα/γεύση».

6. Επί του άρθρου 18

α. Με το άρθρο 18 προστίθεται άρθρο 17Α στον ν. 4419/2016 και ορίζεται το Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχου Καπνικών και Μη Καπνικών Προϊόντων της Διεύθυνσης Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Πρόληψης μη Μεταδοτικών Νοσημάτων του Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (Ε.Ο.Δ.Υ.) ως αρμόδιο για την παρακολούθηση της Κοινής Ευρωπαϊκής Πύλης Εισόδου (EU – CEG) και τον έλεγχο των κοινοποιούμενων σε αυτή προϊόντων καπνού, που κυκλοφορούν ή πρόκειται να κυκλοφορήσουν στην ελληνική αγορά.

Σύμφωνα με την παρ. 2 του προτεινόμενου άρθρου 17Α, «[σ]τις περιπτώσεις των νέων προϊόντων καπνού του άρθρου 17 και των ηλεκτρονικών τσιγάρων και περιεκτών επαναπλήρωσης του άρθρου 18, το Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχου Καπνικών και Μη Καπνικών Προϊόντων, εντός έξι (6) μηνών από την κοινοποίηση του προϊόντος στην πύλη EU – CEG και πριν από την κυκλοφορία του στην αγορά, ελέγχει τη συμμόρφωσή του με τις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου. Αν διαπιστωθεί μη συμμόρφωση, το Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχου Καπνικών και Μη Καπνικών Προϊόντων ζητεί από τον ελεγχόμενο κατασκευαστή ή εισαγωγέα την υποβολή συμπληρωματικών πληροφοριών ή διευκρινίσεων σχετικά με τα υπό εξέταση προϊόντα, τάσσοντας σε αυτόν αποκλειστική προθεσμία ενός (1) μήνα από την ημερομηνία ενημέρωσής του. Το Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχου Καπνικών και Μη Καπνικών Προϊόντων ελέγχει τις συμπληρωματικές πληροφορίες ή διευκρινίσεις εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών (3) μηνών από την υποβολή τους». Εν συνεχεία, εκδίδεται απόφαση, η οποία επιτρέπει την κυκλοφορία του προϊόντος ή την απαγορεύει. Περαιτέρω, «[μ]ετά από την παρέλευση της προθεσμίας του πρώτου εδαφίου, τα νέα προϊόντα κυκλοφορούν ελεύθερα στην ελληνική αγορά, τηρουμένων των λοιπών διατάξεων

της κείμενης νομοθεσίας, χωρίς περαιτέρω διατυπώσεις. Ειδικά αν, πριν από τη συμπλήρωση του εξαμήνου, ζητηθούν οι συμπληρωματικές πληροφορίες και διευκρινίσεις του δεύτερου εδαφίου, η κυκλοφορία του υπό εξέταση προϊόντος απαγορεύεται έως την έκδοση της απόφασης του τρίτου εδαφίου».

Συναφώς παρατηρείται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 2 και 3 της Οδηγίας 2014/40, «2. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τους κατασκευαστές και τους εισαγωγείς νέων προϊόντων καπνού να διαβιβάζουν στις αρμόδιες αρχές τους κάθε νέα ή επικαιροποιημένη πληροφορία σχετικά με τις μελέτες, την έρευνα και άλλες πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχεία α) έως γ). Τα κράτη μέλη δύνανται να απαιτούν από τους κατασκευαστές ή τους εισαγωγείς νέων προϊόντων καπνού να πραγματοποιούν πρόσθετες δοκιμές ή να υποβάλουν συμπληρωματικές πληροφορίες. Τα κράτη μέλη θέτουν στη διάθεση της Επιτροπής όλες τις πληροφορίες που λαμβάνουν δυνάμει του παρόντος άρθρου. 3. Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν σύστημα για την αδειοδότηση για νέα προϊόντα καπνού». Τίθεται, ως εκ τούτου, το ερώτημα αν με το άρθρο 17Α ενσωματώνεται, εν μέρει, το άρθρο 19 της Οδηγίας. Στην περίπτωση αυτή, για λόγους ορθής μεταφοράς των διατάξεων της Οδηγίας, θα μπορούσε να γίνει σχετική μνεία του άρθρου 19 αυτής στον υπότιτλο του άρθρου 17Α (βλ. Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης Γραφείο Διεθνών και Κοινοτικών Θεμάτων, Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο στην Ελλάδα – Εγχειρίδιο Εναρμόνισης Β΄ έκδοση, 2013 σελ. 36).

6. Στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 2 του προτεινόμενου άρθρου 17Α του ν. 4419/2016 η αναφορά «έως την έκδοση της απόφασης του τρίτου εδαφίου» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «έως την έκδοση της απόφασης του τέταρτου εδαφίου».

7. Επί του άρθρου 22

Στο τέλος της παρ. 3 του προτεινόμενου άρθρου 24 του ν. 4419/2016 πρέπει να απαλειφθούν τα εκ παραδρομής τεθέντα εισαγωγικά.

8. Επί του άρθρου 23

Το άρθρο 23 εισάγει διάταξη αναφορικά με την κατάργηση της Επιτροπής Παρακολούθησης και Ελέγχου της κοινής ευρωπαϊκής πύλης EU CEG μετά την παρέλευση έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου και τη διαβίβαση των εκκρεμών ενώπιόν της υποθέσεων. Συναφώς παρατηρείται ότι πρόκειται περί μεταβατικής διάταξης, δοθέντος ότι, σύμφωνα με το Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας, «[ο]ι μεταβατικές διατάξεις ρυθμίζουν τα θέματα που προκύπτουν από τη μεταβολή της νομοθεσίας, δηλα-

δή είναι απαραίτητες για την απρόσκοπτη μετάβαση από την ισχύουσα στην προτεινόμενη νομοθεσία. Ο "μεταβατικός" κανόνας θεσπίζεται για να εξυπηρετήσει τη θέση σε ισχύ άλλου - και βασικού σε σχέση με αυτόν - κανόνα, με τον οποίο τίθεται σε ισχύ ταυτόχρονα» (σελ. 39). Ως εκ τούτου, θα μπορούσε ο τίτλος του άρθρου 23 και του Κεφαλαίου Ε' να αναδιατυπωθούν ως εξής: «Μεταβατική διάταξη».

9. Επί του άρθρου 33

Στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του παρόντος, η αναφορά «σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 28» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 18».

10. Επί του άρθρου 35

Με το άρθρο 35 ρυθμίζεται η υποχρέωση κοινοποίησης ηλεκτρικά θερμαινόμενων προϊόντων χωρίς καπνό και προϊόντων νικοτίνης που κυκλοφορούν ήδη στην αγορά εντός έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου. Συναφώς παρατηρείται ότι πρόκειται περί μεταβατικής διάταξης, δοθέντος ότι, σύμφωνα με το Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας, «[ο]ι μεταβατικές διατάξεις ρυθμίζουν τα θέματα που προκύπτουν από τη μεταβολή της νομοθεσίας, δηλαδή είναι απαραίτητες για την απρόσκοπτη μετάβαση από την ισχύουσα στην προτεινόμενη νομοθεσία. Ο "μεταβατικός" κανόνας θεσπίζεται για να εξυπηρετήσει τη θέση σε ισχύ άλλου - και βασικού σε σχέση με αυτόν - κανόνα, με τον οποίο τίθεται σε ισχύ ταυτόχρονα» (σελ. 39). Ως εκ τούτου, θα μπορούσε ο τίτλος του άρθρου 35 να αναδιατυπωθεί ως εξής: «Μεταβατική Διάταξη» και, αντίστοιχα, ο τίτλος του Κεφαλαίου Δ' στο οποίο εντάσσεται «Εξουσιοδοτικές και Μεταβατικές διατάξεις».

11. Επί των άρθρων 37 και 39

Για λόγους ομοιομορφίας και εναρμόνισης προς τις λοιπές σχετικές αναφορές στο σώμα του νομοσχεδίου, θα ήταν ορθότερο η φράση «Ψηφιακού Μητρώου Ελέγχου Προϊόντων Αλκοόλ, Καπνού και λοιπών μη καπνικών προϊόντων» να αντικατασταθεί ως εξής: «Ψηφιακού Μητρώου Ελέγχου Προϊόντων Καπνού, Αλκοόλ και λοιπών μη καπνικών προϊόντων».

12. Επί των άρθρων 38, 48 και 51

Οι όροι «Συστήνεται» και «συστήνονται», που απαντούν στα άρθρα αυτά, θα μπορούσαν να αντικατασταθούν από τους από μακρού χρόνου χρησιμοποιούμενους όρους «Συνιστάται» και «συνιστώνται», αντίστοιχα.

13. Επί του άρθρου 38

α. Με το άρθρο 38 συνιστάται Ψηφιακό Μητρώο Ελέγχου Προϊόντων Καπνού, Αλκοόλ και λοιπών μη καπνικών προϊόντων. Σύμφωνα με τις παρ. 6-7, «6. Για λόγους διαφάνειας και ενημέρωσης της κοινής γνώμης, επιτρέπεται η δημοσιοποίηση στοιχείων του μητρώου της παρ. 1 μέσω του διαδικτυακού τόπου του Υπουργείου Υγείας. 7. Ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων του Υπουργείου Υγείας ως υπευθύνου επεξεργασίας, παρακολουθεί τη συμμόρφωση της σύστασης και λειτουργίας του Μητρώου προς τις διατάξεις του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων και κάθε άλλης ρύθμισης για την προστασία του ατόμου έναντι της επεξεργασίας δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα». Αυτονόητο είναι ότι, πέραν της σύστασης και της λειτουργίας του Μητρώου, και η δημοσιοποίηση των στοιχείων του και κάθε επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται σε αυτό πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – GDPR] και του εθνικού δικαίου (ν. 4624/2019).

β. Στο τέλος της περ. γ) της παρ. 2 του παρόντος, η αναφορά «καθώς και των άρθρων 24 έως 35 του παρόντος» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «καθώς και των άρθρων 27 έως 35 του παρόντος».

γ. Για λόγους συντακτικής αρτιότητας, στην παρ. 3 του παρόντος, θα ήταν ορθότερο να απαλειφθεί το κόμμα μετά τη λέξη «Μητρώο» και να τοποθετηθεί μετά τη λέξη «πραγματοποιείται» και πριν από τη φράση «κατόπιν αυθεντικοποίησής τους». Επίσης, για λόγους ομοιομορφίας και εναρμόνισης προς τις λοιπές σχετικές αναφορές στο σώμα του νομοσχεδίου, θα μπορούσε συμπληρωματικά να προστεθεί, μετά τη φράση «μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης της Δημόσιας Διοίκησης» και πριν από το κόμμα, η φράση «(gov.gr - Ε.Ψ.Π.)».

14. Επί του άρθρου 41

Διά του άρθρου 41 προβλέπεται η δυνατότητα των Διοικητών των Δ.Υ.Πε να μετακινούν με αποφάσεις τους, κατά παρέκκλιση του χρονικού περιορισμού του άρθρου 24 του ν. 3599/2007, προσωπικό μόνιμο ή ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου, αρμοδιότητάς τους, ενόψει των αναγκών παρακολούθησης της υλοποίησης και ολοκλήρωσης των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Σχετικώς παρατηρείται ότι, όπως έχει επισημανθεί και σε παλαιότερες Εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής (βλ., ενδεικτικά, την από 29.3.2022 έκθεση επί του νομοσχεδίου «Κύρωση της από 17.3.2022 Επιμέρους Σύμβασης Δωρεάς - Έργο VIII, Παράρτημα 12 της από 6.9.2018 Σύμβα-

σης Δωρεάς μεταξύ του Ιδρύματος “Κοινωφελές Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος” και του Ελληνικού Δημοσίου για την ενίσχυση και αναβάθμιση των υποδομών στον τομέα της υγείας - Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας» - ν. 4917/2022), μολονότι οι ως άνω διατάξεις δεν απαιτούν ρητώς αιτιολογία για το κύρος των εκδοθησομένων διοικητικών πράξεων, οι ατομικές διοικητικές πράξεις περί μετακίνησης του προσωπικού πρέπει να διαθέτουν σαφή, ειδική και επαρκή αιτιολογία (βλ. άρθρο 17 παρ. 1-2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας).

Επισημαίνεται, επίσης, ότι θα ήταν ορθότερο, για λόγους σαφήνειας, να προσδιορισθεί το απώτατο χρονικό σημείο διάρκειας της μετακίνησης του εν λόγω προσωπικού, λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα της διάταξης και της φύσης της μετακίνησης ως προσωρινής υπηρεσιακής μεταβολής.

15. Επί του άρθρου 42

Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 42 «[η] παράταση των συμβάσεων της παρ. 1 δεν μεταβάλλει τον χαρακτήρα της σχέσης εργασίας, βάσει της οποίας προσλήφθηκαν οι απασχολούμενοι στις θέσεις αυτές, ούτε εμπίπτει στους περιορισμούς των άρθρων 5 και 6 του π.δ. 164/2004 (Α΄ 134)»

Σχετικώς σημειώνεται ότι οι διατάξεις του π.δ. 164/2004 ενσωματώθηκαν στο Υποκεφάλαιο Β΄ του τμήματος ΙΙΙ του Κεφαλαίου Α΄ του Κώδικα Ατομικού Εργατικού Δικαίου (π.δ. 80/2022, Α΄ 222).

Με το π.δ. 164/2004 προσαρμόσθηκε η ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου της 28.6.1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που έχει συναφθεί μεταξύ των διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα CES, U-NICE και CEEP (Ε.Ε.Λ. 175/10.7.1999), όσον αφορά στο προσωπικό του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, υπό το φως της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης της εργασίας ορισμένου χρόνου σε σχέση με την εργασία αορίστου χρόνου και της αποτροπής τυχόν κατάχρησης από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (άρθρο 1 του π.δ/τος 164/2004). Η Οδηγία στοχεύει στην «αποτροπή της κατάχρησης σύναψης διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με την λήψη από τα κράτη - μέλη, όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμα μέτρα για την πρόληψη των καταχρήσεων, συγκεκριμένων μέτρων προσαρμογής (ρήτρα 5 του παραρτήματος αυτής) (...)» (ΑΠ 196/2021). Κατά τη ρήτρα 5 της Οδηγίας, τα κράτη μέλη θεσπίζουν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα: «(α) αντικειμενικούς λόγους που να δικαιολογούν την ανανέωση [διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου]

(β) τη μέγιστη συνολική διάρκεια διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων ορισμένου χρόνου (γ) τον αριθμό των ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας». Επίσης τα κράτη - μέλη «(...) καθορίζουν, όταν χρειάζεται, υπό ποιες συνθήκες οι συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου θεωρούνται "διαδοχικές" και χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου». Ο εθνικός νομοθέτης έλαβε συγκεκριμένα μέτρα προσαρμογής και έχει εξειδικεύσει τις εν λόγω συνθήκες με τα π.δ. 81/2003 και 164/2004 (βλ. ΑΠ 310/2011).

Το π.δ. 164/2004 επιτρέπει κατ' εξαίρεση την κατάρτιση διαδοχικών συμβάσεων, εφόσον αυτή δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους (βλ. άρθρο 5), ορίζοντας, περαιτέρω, ανώτατο επιτρεπόμενο αριθμό συμβάσεων τις τρεις και ανώτατη διάρκεια τους 24 μήνες σε συνολικό χρόνο διάρκειας απασχόλησης (άρθρο 6 παρ. 1). Εξ άλλου, επιτρέπει την υπέρβαση της ανώτατης διάρκειας αποκλειστικά ως προς περιπτώσεις ειδικών, ως προς τη φύση και το είδος της εργασίας τους, κατηγοριών εργαζομένων «που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, όπως, ιδίως, διευθυντικά στελέχη, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται στο πλαίσιο συγκεκριμένου ερευνητικού ή οιοδήποτε επιδοτούμενου ή χρηματοδοτούμενου προγράμματος, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται για την πραγματοποίηση έργου σχετικού με την εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από συμβάσεις με διεθνείς οργανισμούς» (άρθρο 6 παρ. 2).

Εν προκειμένω, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τα κράτη - μέλη από τη ρήτρα 5 της εν λόγω Οδηγίας παραβιάζονται με τη διατήρηση σε ισχύ παρεκκλίσεων από τα μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη της κατάχρησης των διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (υπόθεση C-238/14). Σημειώνεται, επίσης, ότι δεν επιτρέπεται η χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με μόνο δικαιολογητικό λόγο τη θέσπισή τους από μία γενικού περιεχομένου νομοθετική ή κανονιστική διάταξη (βλ., συναφώς, υποθέσεις C-364/07, C-378/07 έως 380/07, C-162/08 έως 164/08 και C519/08). Εξ άλλου, η έννοια «διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου» καταλαμβάνει και την αυτοδίκαιη παράταση των συμβάσεων δυνάμει ρητών εθνικών διατάξεων (ρήτρα 1 και ρήτρα 5 σημ. 2 της Οδηγίας). Σε περίπτωση καταχρηστικής χρήσης των διαδοχικών συμβάσεων, απόκειται στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια η ερμηνεία και εφαρμογή κρίσιμων διατάξεων του εσωτερικού δικαίου, ως μέτρου που παρέχει αποτελεσματικές και ισοδύναμες εγγυήσεις προστασίας, ώστε να επιβληθεί η προσήκουσα κύρωση για την κατάχρηση και να εξαλειφθούν οι συνέπειες παραβίασης του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. C 760/18 και ΑΠ 104/2022 και ΜΠρΛαο

266/2021).

Υπό το φως των ανωτέρω, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ενωσιακές ρυθμίσεις, όπως έχουν ερμηνευθεί και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

16. Επί του άρθρου 43

Διά του άρθρου 43 προβλέπεται η εξαίρεση των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα του άρθρου 11 ν. 2716/1999 ως προς την υποχρέωση ανάρτησης στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.) και την υποχρέωση χρήσης του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.), στο πλαίσιο σύναψης δημόσιων συμβάσεων προμηθειών, υπηρεσιών και μελετών κάτω των εκάστοτε προβλεπόμενων κατώτατων ορίων, καθώς και δημοσίων συμβάσεων έργων αξίας μέχρι και εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ εκτός Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, που χρηματοδοτούνται ή συγχρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων ή/και από πόρους του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Υγείας, κατά παρέκκλιση των οικείων διατάξεων του ν. 4412/2016, έως την 31η.12.2025.

Όπως έχει επισημανθεί και σε παλαιότερες Εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής (βλ., ενδεικτικά, την από 18.12.2020 Έκθεση επί του νομοσχεδίου «Ρυθμίσεις για την προστασία της δημόσιας υγείας από τις συνέπειες της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19, την ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς, την επιτάχυνση της απονομής των συντάξεων, τη ρύθμιση οφειλών προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις» - ν. 4764/2020, και την από 21.12.2021 Έκθεση επί του νομοσχεδίου «Ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την προστασία της δημόσιας υγείας και άλλες επείγουσες διατάξεις» - ν. 4876/2021), οι πάσης φύσεως νομοθετικές πρωτοβουλίες που άπτονται του τομέα των δημόσιων συμβάσεων πρέπει, αφενός, να συνάδουν προς το γράμμα και το πνεύμα του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)», αφετέρου, να μην εισάγουν εξαιρέσεις, παρά μόνον στον βαθμό στον οποίο είναι απολύτως αναγκαίες για την επίτευξη συγκεκριμένου και σαφώς καθορισμένου σκοπού (βλ. τις Γνώμες Α10/2020 και Α14/2020 που εξέδωσε η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.) - νυν Ενιαία Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ.), ασκώντας τη σχετική της αρμοδιότητα, κατ' άρθρο 2 παρ. 2 περ. γ' υποπερ. (αα) του ν. 4013/2011, στις οποίες τίθεται αναλυτικά ο σχετικός νομικός προβλη-

ματισμός).

Δεδομένου, εξ άλλου, ότι η εθνική νομοθεσία περί δημοσίων συμβάσεων έχει ενσωματώσει τις διατάξεις των σχετικών Ευρωπαϊκών Οδηγιών, κάθε παρέκκλιση από τις εθνικές διατάξεις πρέπει να περιορίζεται στις συμβάσεις των οποίων η προϋπολογιζόμενη αξία δεν υπερβαίνει τα κατώτατα όρια εφαρμογής των Οδηγιών, όπως εκάστοτε ισχύουν, σε καμία δε περίπτωση δεν μπορεί να ερμηνεύεται ως παρέκκλιση από διατάξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προς αποφυγή θέσπισης διατάξεων που μπορεί να οδηγήσουν σε σύναψη δημοσίων συμβάσεων με διαδικασίες ενδεχομένως μη συμβατές με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με αφορμή τις εξαιρετικές συνθήκες που προκλήθηκαν σε πανευρωπαϊκή κλίμακα από την εξέλιξη της νόσου COVID-19, εξέδωσε την από 1.4.2020 Ανακοίνωσή της, με θέμα «Οδηγίες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τη χρήση του πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις στην κατάσταση έκτακτης ανάγκης που σχετίζεται με την κρίση της νόσου COVID-19» (2020/C 108 I/01), διά της οποίας εξειδικεύονται τα όρια, η ευελιξία και οι κατ' ελάχιστον απαιτούμενοι όροι και προϋποθέσεις κατά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων (βλ. και υπ' αρ. πρωτ. 1867/1.4.2020 έγγραφο της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.).

Εξ άλλου, σε συνέχεια της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία διαμόρφωσε τις αρχές που διέπουν τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων, επισημάνθηκε συναφώς, και από την Κατευθυντήρια Οδηγία 24/2020 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ., υπό τον τίτλο «Ειδικά ζητήματα ανάθεσης και διαχείρισης δημοσίων συμβάσεων, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της υγειονομικής κρίσης του ιού COVID-19, καθώς και των μέτρων για την αποτροπή της διασποράς του», ότι δεν μπορούν να εισάγονται παρεκκλίσεις, ακόμη και αν πρόκειται για συμβάσεις κάτω των ορίων που θέτει το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση παρεκκλίσεων, ακόμη και στο πλαίσιο εξαιρετικών περιστάσεων, οι οποίες αφίστανται των γενικών αρχών που διέπουν τη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων, ιδίως, των αρχών της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων, όσο και σε «διατάξεις της κείμενης εθνικής νομοθεσίας, οι οποίες συνιστούν κομβικές θεσμικές πολιτικές επιλογές της Πολιτείας που αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό, τον εξορθολογισμό των διοικητικών διαδικασιών, την αύξηση της αποτελεσματικότητας και την ενίσχυση της διαφάνειας στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Τέτοιες διατάξεις είναι, ιδίως, η τήρηση ηλεκτρονικού φακέλου της διαδικασίας σύναψης των συμβάσεων, η αιτιολόγηση των αποφάσεων των αναθετουσών αρχών, καθώς και η υποχρέωση ανάρτησης, έστω και εκ των υστέρων, των ανωτέρω συμβάσεων στο ΚΗΜ-ΔΗΣ, προκειμένου να δύνανται να εξαχθούν στατιστικά στοιχεία για την επί-

πτωση της επιδημιολογικής κρίσης του κορωνοϊού COVID-19 στις δημόσιες συμβάσεις». Στο πλαίσιο αυτό, τέλος, και επειδή δεν υπάρχει μηχανισμός ο οποίος να διασφαλίζει την υποχρεωτική ανάρτηση από τις Αναθέτουσες Αρχές/Αναθέτοντες Φορείς των εν λόγω αποφάσεων ανάθεσης/κατακύρωσης, καθώς και των συμβάσεων, στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.), η Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ. ανέλαβε πρωτοβουλία, σε συνεργασία με το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, προς εισαγωγή «παραμετροποιήσεων, προκειμένου στην αναδουόμενη λίστα επιλογών του πεδίου "Είδος Διαδικασίας", τόσο στη φόρμα "Νέα Σύμβαση" όσο και στη φόρμα "Νέα Απόφαση κατακύρωσης", του Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.), να συμπεριληφθεί η προσθήκη των επιλογών "Απευθείας ανάθεση – (Covid 19)" και "Διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση – (Covid 19)"».

17. Επί του άρθρου 44

Διά του άρθρου 44 εισάγονται ρυθμίσεις αναφορικά με τη νομιμοποίηση καταβληθεισών δαπανών των νοσοκομείων του Εθνικού Συστήματος Υγείας (Ε.Σ.Υ.), των Υγειονομικών Περιφερειών, της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Υγείας και του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας από προμήθειες υλικών ή αγαθών και την παροχή υπηρεσιών.

Σχετικώς παρατηρείται ότι η ισχύς των διατάξεων του πρώτου εδαφίου της παρ. 1, της παρ. 2, της παρ. 3 και του πρώτου εδαφίου της παρ. 4 του προτεινόμενου άρθρου έχει παραταθεί, μέχρι σήμερα, διαδοχικά, με πανομοιότυπη ρύθμιση (βλ., ενδεικτικά, άρθρα 14 του ν. 5161/2024, 41 του ν. 5102/2024, 19 του ν. 5057/2023, 94 του ν. 5041/2023, έκτο του ν. 5015/2023, 69 του ν. 4999/2022, 65 του ν. 4975/2022, 37 του ν. 4958/2022, τριακοστό πρώτο του ν. 4917/2022, 85 του ν. 4850/2021, κ.ά.).

Όπως έχει επισημανθεί και σε παλαιότερες Εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας (βλ., ενδεικτικά, την από 28.6.2021 Έκθεση επί του νομοσχεδίου «Κύρωση της από 24.3.2021 τροποποίησης της από 3.2.2020 επιμέρους Σύμβασης Δωρεάς για το Έργο Ι [Παράρτημα 5 του ν. 4564/2018] και της από 13.5.2021 τροποποίησης της από 6.9.2018 Σύμβασης Δωρεάς μεταξύ του Ιδρύματος «Κοινωφελές Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος» και του Ελληνικού Δημοσίου για την ενίσχυση και αναβάθμιση των υποδομών στον τομέα της υγείας και των παραρτημάτων της, ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες διατάξεις» - ν. 4812/2021, και την από 27.11.2024 Έκθεση επί του νομοσχεδίου «Ρυθμίσεις για την ενίσχυση του Εθνικού Συστήματος Υγείας και την παρακολούθηση και αξιολόγηση της φαρμακευτικής δαπάνης» - ν. 5161/2024), με το άρθρο 98 παρ. 1 περ. γ'

του Συντάγματος καθιερώνεται ο κατασταλτικός έλεγχος των δημοσίων εν γένει δαπανών και ανατίθεται στο Ελεγκτικό Συνέδριο. Σύμφωνα με τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, «(...) διατάξεις περί αναδρομικής νομιμοποίησης των δαπανών είναι συνταγματικώς ανεκτές (σχ. Ολ. Ε.Σ. 2400/2007, 2079/2010, 2145/2010 κ.ά.), δοθέντος ότι ο νομοθέτης, ενεργώντας στο πλαίσιο της κατά το Σύνταγμα αρμοδιότητάς του για τη ρύθμιση εννόμων σχέσεων και καταστάσεων και μάλιστα με αναδρομική δύναμη, εφόσον τούτο δεν προσκρούει σε ρητές απαγορευτικές διατάξεις του Συντάγματος, έχει την ευχέρεια να καθορίσει το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις του διενεργουμένου στους απολογισμούς των Ο.Τ.Α. ελέγχου, αρκεί η άμβλυση, αναδρομικά, των προϋποθέσεων και περιορισμών ως προς τη νομιμότητα των δημοτικών δαπανών να μην εξικνείται σε τέτοια έκταση που να επιφέρει ουσιαστικά κατάλυση του ελέγχου αυτού, καθιστώντας κενό γράμμα τις διατάξεις των άρθρων 98 παρ. 1 και 102 του Συντάγματος. (...) (βλ. Ολ. Ε.Σ. 506 και 2293/2011)». Σε κάθε περίπτωση, «[σ]τη ρυθμιστική (...) εξουσία του κοινού νομοθέτη εμπίπτει και η θέσπιση διατάξεων για τη "νομιμοποίηση" δαπανών, εφόσον όμως οι σχετικές ρυθμίσεις δεν είναι τέτοιου είδους και τέτοιας έκτασης ώστε να καταλύεται ουσιαστικώς η (...) ελεγκτική αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου και να αναιρείται, συνακόλουθα, η δυνατότητα αναζήτησης, μέσω αντίστοιχου καταλογισμού, των χρηματικών ποσών που δαπανήθηκαν παρανόμως (Ολ. Ε.Σ. 981/2016). Ο έλεγχος της συμβατότητας τυχόν "νομιμοποιητικής" δαπανών διάταξης προς την προαναφερόμενη συνταγματική διάταξη δεν μπορεί πάντως να είναι γενικός και αφηρημένος, καθώς συνέχεται με το είδος και το ύψος των συγκεκριμένων κάθε φορά δαπανών που επιδιώκεται να "νομιμοποιηθούν", τη σχέση (αναλογία) των δαπανών αυτών με το σύνολο της οικείας διαχείρισης ή τέλος με τη βαρύτητα της πλημμέλειας (εύρος δημοσιολογιστικής απόκλισης)» (ΕλΣυν Τμ. IV 706/2018). Δοθέντος, δε, ότι ο έλεγχος που ασκεί το Ελεγκτικό Συνέδριο λειτουργεί ως μέσο στα χέρια της εκάστοτε εκτελεστικής εξουσίας για την εξυπηρέτηση της διαφάνειας και της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, η παράταση ισχύος των ως άνω διατάξεων όπως και ο επαναληπτικός τους χαρακτήρας «αποδεικνύει κατά κύριο λόγο την παθογένεια και την πρόδηλη αδυναμία της Διοίκησης να προγραμματίσει και να διενεργήσει τακτικές διαγωνιστικές διαδικασίες και εν γένει σύννομες διαδικασίες με άλλοθι τη δεινή οικονομική κατάσταση της Χώρας» και άγει σε «ασκήσεις ισορροπίας των δικαστών μεταξύ της προστασίας του δημοσίου χρήματος που καλούνται προεχόντως να υπηρετήσουν και της προστασίας εν γένει άλλων μορφών του δημοσίου συμφέροντος, όπως η προστασία της δημόσιας υγείας με τη μη διατάραξη της συνε-

χούς και αδιάλειπτης προμήθειας αγαθών και παροχής συναφών υπηρεσιών» (Ε.-Ε. Κουλουμπίνη, Ο έλεγχος και η εφαρμογή των νομιμοποιητικών διατάξεων από το Ελεγκτικό Συνέδριο, ΕφημΔΔ 2019, σελ. 101).

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, κατά τη διενέργεια των σχετικών δαπανών από τους οριζόμενους στην υπό ψήφιση διάταξη φορείς, πέραν της ρητής προϋπόθεσης να είναι οι δαπάνες εντός των εγκεκριμένων πιστώσεων των προϋπολογισμών τους των αντίστοιχων ετών αναφοράς, θα πρέπει να τηρείται και το εύλογο μέτρο από τους προβαίνοντες στη δαπάνη.

18. Επί του άρθρου 45

α. Στην εισαγωγική παράγραφο του άρθρου 45 η αναφορά «γ) στην παρ. 3, οι λέξεις «έως και 2γ» αντικαθίστανται από τις λέξεις «έως και 2ε»» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «β) στην παρ. 3, οι λέξεις «έως και 2γ» αντικαθίστανται από τις λέξεις «έως και 2ε» και προστίθεται νέο εδάφιο «Ειδικότερα για τα θέματα της παρ. 2ε, στην έκδοση της απόφασης του πρώτου εδαφίου συμπράττει και ο Υπουργός Ανάπτυξης»». Επίσης, η αναφορά «δ) στην παρ. 4, οι λέξεις «και 2γ» αντικαθίσταται από τις λέξεις «, 2γ, 2δ και 2ε»» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «γ) στην παρ. 4, οι λέξεις «και 2γ» αντικαθίστανται από τις λέξεις «, 2γ, 2δ και 2ε»».

β. Με την προτεινόμενη ρύθμιση ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι «Στους Κατόχους Άδειας Κυκλοφορίας (Κ.Α.Κ.) φαρμακευτικών προϊόντων ή στις φαρμακευτικές εταιρείες που οφείλουν στον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.), ποσά αυτόματης επιστροφής (clawback) του άρθρου 11 του ν. 4052/2012, του έτους 2024, όπως έχουν προκύψει μετά την ολοκλήρωση του προβλεπόμενου από την ανωτέρω διάταξη συμψηφισμού, δίνεται η δυνατότητα να ρυθμίσουν τις οφειλές τους σε έως τριάντα έξι (36) άτοκες δόσεις, με την προϋπόθεση εξόφλησης των ποσών επιστροφής (rebate) της παρ. 3 του άρθρου 35 του ν. 3918/2011 για το εκάστοτε προηγούμενο έτος και της καταβολής των δόσεων των προηγούμενων ρυθμίσεων οφειλών σε δόσεις για τα έτη 2012-2023».

Ενημερωτικά παρατηρείται ότι, όπως έχει ήδη επισημανθεί από την Επισημονική Υπηρεσία της Βουλής, το ζήτημα των επιστροφών - εκπτώσεων στις τιμές των φαρμάκων και, ειδικότερα, των περιορισμών των χρηματικών απαιτήσεων των φαρμακευτικών εταιρειών και των Κατόχων Άδειας Κυκλοφορίας φαρμακευτικών προϊόντων (Κ.Α.Κ.) αποτελεί επίμαχο ζήτημα στο πεδίο της φαρμακευτικής πολιτικής (βλ., ενδεικτικά, παρατήρηση 4 της Έκθεσης της Επισημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Δράσεις δημόσιας υγείας - Ρυθμίσεις για την ενίσχυση του Εθνικού Συστή-

ματος Υγείας» - ν.5102/2024).

Ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback) βασίζεται στη λογική του «κλειστού προϋπολογισμού» των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (Φ.Κ.Α.), με καθορισμένα, εκ των προτέρων, όρια φαρμακευτικών και λοιπών δαπανών, και υποχρέωση επιστροφής της υπερβάλλουσας δαπάνης από τις φαρμακευτικές εταιρείες ή τους κατόχους άδειας κυκλοφορίας (Κ.Α.Κ.), σε περίπτωση υπέρβασης των ως άνω ορίων. Ο ανωτέρω μηχανισμός θεσπίσθηκε, αρχικώς, με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012, ως μέτρο περιορισμού της δημόσιας εξωνοσοκομειακής δαπάνης, μέχρι την 31.12.2015. Στη συνέχεια, επεκτάθηκε και στην ενδονοσοκομειακή φαρμακευτική δαπάνη (άρθρο 15 του ν. 4346/2015), και παρατάθηκε έως την 31η12.2018 (άρθρο 41 του ν. 4354/2015). Η εφαρμογή του μέτρου πήρε, εκ νέου, παράταση μέχρι το έτος 2022 (άρθρο 25 του ν. 4549/2018), το έτος 2024 (άρθρο 41 ν. 4753/2020), και, ακολούθως, μέχρι το έτος 2025 (άρθρο 77 του ν. 4837/2021). Το Συμβούλιο της Επικρατείας, με σειρά αποφάσεων του, έχει κρίνει ως συνταγματικό τον μηχανισμό αυτόματης επιστροφής (clawback) για το χρονικό διάστημα από της θέσπισής του έως και το έτος 2018, διατυπώνοντας σκέψεις βασισμένες στον προσωρινό χαρακτήρα του μέτρου (βλ., ενδεικτικά, ΣτΕ 2439-2445/2015, 3047-3048/2017, 1784/2019, 162/2020, 1046/2023). Ειδικότερα, σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 1046/2023 απόφαση του ΣΤ' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία επαναλαμβάνει το σκεπτικό των ανωτέρω προγενέστερων αποφάσεων του Δικαστηρίου, ο μηχανισμός αυτόματης επιστροφής (clawback) εντάχθηκε «στη γενικότερη προσπάθεια μείωσης του δημοσίου χρέους και εξόδου της εθνικής οικονομίας από την κρίση, στην οποία έχει περιέλθει κατά τα κοινώς γνωστά». Ο περιορισμός των δημόσιων δαπανών, με αντίστοιχο περιορισμό χρηματικών απαιτήσεων που απορρέουν από τις πωλήσεις φαρμάκων, είναι επιτρεπτός κατά το Σύνταγμα «για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, ιδίως δε για την αντιμετώπιση της οξείας δημοσιονομικής κρίσεως που διήρχετο η χώρα, με απειλή κατάρρευσης της εθνικής οικονομίας, κατά τον χρόνο της θεσπίσεως του προαναφερθέντος μέτρου (...) εάν, κατά την κρίση του νομοθέτη, που υπόκειται στον οριακό έλεγχο συνταγματικότητας του Συμβουλίου της Επικρατείας, αποτελεί αναγκαίο και πρόσφορο μέτρο. Ο εν λόγω περιορισμός χρηματικών απαιτήσεων δεν αντιβαίνει στο Σύνταγμα και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο ορίζει ότι η περιουσία κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου είναι σεβαστή, εφόσον τηρείται η αρχή της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του γενικού συμφέροντος και των αξιώσεων για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου (...). Ο ανωτέρω μηχανισμός

δεν δύναται να χαρακτηριστεί ως μέτρο μη αναγκαίο και απρόσφορο (και μάλιστα προδήλως), διότι για τη λήψη του μέτρου αυτού αρκεί η εκτίμηση από τον νομοθέτη των ορίων αντοχής της εθνικής οικονομίας κατά την τριετία 2015-2018, ενώ, εξάλλου, η λήψη του ως άνω μέτρου δεν περιορίζει υπέρμετρα την επιχειρηματική ελευθερία των φαρμακευτικών επιχειρήσεων, η δε θέσπισή του δεν παραβιάζει την αρχή της ισότητας, διότι οι λοιπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά του φαρμάκου έχουν επιβαρυνθεί με άλλα μέτρα» (ΣΤΕ 1046/2023).

Ως προς το χρονικό διάστημα από το έτος 2019 και εντεύθεν, το Συμβούλιο της Επικρατείας, με την υπ' αριθμόν 612/2022 απόφαση του ΣΤ' Τμήματος, επαναλαμβάνει την προγενέστερη νομολογία του Δικαστηρίου περί συνταγματικότητας του επίμαχου μέτρου, το οποίο «περιλαμβάνεται στις βέλτιστες ευρωπαϊκές πρακτικές και έχει υιοθετηθεί, με διάφορες παραλλαγές, από διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ, όπως μεταξύ άλλων η Γαλλία και η Ιταλία, ως μέτρο αντιστάθμισης κινδύνου (hedging)». Στην απόφαση διατυπώνεται μειοψηφία, κατά την οποία το ζήτημα «μεταβάλλεται με την εκ νέου παράταση της ισχύος του, έως το 2022, με τον πιο πάνω ν. 4549/2018, κατ' εφαρμογή του οποίου εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη. Διότι, ο συνολικός πλέον χρόνος ισχύος του μέτρου, εκτεινόμενος σε δεκαετία από της εισαγωγής του (ακόμα και αν δεν ληφθεί υπ' όψη η έτι περαιτέρω, κατά τ' ανωτέρω, παράτασή του), αν όχι αναιρεί, πάντως υπονομεύει εν τοις πράγμασι τον προσωρινό χαρακτήρα με τον οποίο σχεδιάσθηκε και εισήχθη, και ο οποίος, άλλωστε, απετέλεσε βασική παράμετρο της αξιολόγησής του ως συνταγματικώς ανεκτού, σύμφωνα με την ως άνω νομολογία. Το δεδομένο δε αυτό, σε συνδυασμό με την παρέλευση ικανού χρόνου από την πρώτη εκδήλωση, και, συνακόλουθα, την οξεία φάση της κρίσης, την εντεύθεν μεταβολή των γενικότερων συνθηκών, την εν τω μεταξύ λήψη και εφαρμογή, κατά τα προεκτεθέντα, και άλλων μέτρων συγκράτησης της δημόσιας φαρμακευτικής δαπάνης, αλλά και αυτή την ίδια τη μεταβολή εκτίμησης ως προς τη συγκεκριμένη προσωρινότητα και την απόδοσή της, επέβαλλε, για να μπορεί να ελεγχθεί δικαστικά η συνταγματικότητα της νέας αυτής παράτασης, να αιτιολογηθεί και τεκμηριωθεί τόσο ως προς τη φύση που προσδίδει στο μέτρο υπό τις νέες αυτές συνθήκες (μεταβάλλοντάς το ενδεχομένως από προσωρινό άμεσης απόδοσης σε πάγιο διαρθρωτικό) όσο και - συνακόλουθα - ως προς την προσφορότητα και την αναγκαιότητά της για την ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος (...). Κατόπιν αυτών, η επίδικη παράταση του μέτρου του clawback με τον ν. 4549/2018, σύμφωνα με τη μειοψηφήσασα γνώμη, «δεν έχει θεσπισθεί κατά τρόπο συνάδοντα με το Σύνταγμα (...). Λόγω σπουδαιότητας του ζητήματος, το ΣΤ' Τμήμα παρέπεμψε το ζήτημα στην Ολομέλεια

του Δικαστηρίου, η οποία έκρινε, με τις με αριθμό 904, 905/2024 αποφάσεις της, ότι το μέτρο των αναδρομικών επιστροφών από τους κατόχους άδειας κυκλοφορίας φαρμάκων προς τον ΕΟΠΥΥ της εξωνοσοκομειακής φαρμακευτικής δαπάνης που πραγματοποιήθηκε καθ' υπέρβαση των εγγεγραμμένων στον ετήσιο προϋπολογισμό κονδυλίων, το οποίο είχε θεσπισθεί με το άρθρο 11 του ν. 4052/2012 για την περίοδο 2012-2015 και είχε παραταθεί για την περίοδο 2015-2018, παραμένει σύμφωνο προς το Σύνταγμα μετά τη νέα παράτασή του στα έτη 2019-2022 για λόγους δημοσιονομικού συμφέροντος με το άρθρο 25 του ν. 4549/2018, αναφέροντας στο σκεπτικό της ότι αναφέροντας στο σκεπτικό της, μεταξύ άλλων, ότι «η ελευθερία του Δημοσίου να καθορίζει κανονιστικά τις δαπάνες και το νομικό πλαίσιο των συναλλαγών του με στόχο την επίτευξη και διατήρηση δημοσιονομικής ισορροπίας αλλά και τη βέλτιστη εξυπηρέτηση σκοπών δημόσιου συμφέροντος δεν είναι, κατ' αρχήν, ασύμβατη προς την προστατευόμενη υπερνομοθετικά οικονομική ελευθερία των επιχειρήσεων, και δη, ακόμη και αν το Δημόσιο είναι κύριος αγοραστής των συγκεκριμένων αγαθών ή υπηρεσιών στην εθνική γεωγραφική αγορά, εν όσω αυτές διατηρούν την ευχέρεια επιλογής είτε να συναλλαγούν με το Δημόσιο, εφ' όσον είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του, και κρίνουν τούτο συμφέρον, είτε, αν οι όροι συναλλαγής του Δημοσίου κρίνονται από την επιχείρηση μη εύλογοι και ασύμφοροι, να μην ασχοληθούν με αυτόν τον τομέα της αγοράς και να κατευθύνουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα στην ιδιωτική εθνική ή τη διεθνή αγορά είναι δε αδιάφορο αν ο δημόσιος τομέας της αγοράς είναι ο οικονομικά σημαντικότερος (πρβλ. αποφάσεις ΔΕΚ της 7.2.1984, στην υπόθεση 238/82, ...κατά Ολλανδικού Δημοσίου, σκέψεις 19-21 και της 11.7.2006, στην υπόθεση C-205/03 P, ... (...) κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκής Ένωσης [ΕΕ], σκέψεις 25-27, ιδίως κατ' αντιδιαστολή προς τις μη υιοθετηθείσες προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Μ. Poiares Maduro· πρβλ. επίσης Conseil Constitutionnel, αποφάσεις 90-287 της 16.1.1991, σκέψεις 21-22 και 2015-727 της 21.1.2016, σκέψεις 54-56)? τούτο δε, προεχόντως, διότι το Δημόσιο κατά την άσκηση αρμοδιοτήτων που αποβλέπουν στη θεραπεία δημόσιων σκοπών (όπως είναι κατ' εξοχήν οι σκοποί του κοινωνικού κράτους) δεν είναι επιχείρηση και, συνεπώς, δεν μπορεί ούτε ως «μονοψώνιο» να αντιμετωπισθεί, ούτε να τεθεί ζήτημα καταχρηστικής συμπεριφοράς (πρβλ. αποφάσεις ΠΕΚ T-319/99 της 4.3.2003 και ΔΕΚ C-205/03P της 11.7.2006, ... (...) κατά Επιτροπής ΕΕ, ΔΕΚ C-264/01, 306/01, 354/01, 355/01, ΑΟΚ....» (βλ. ΟΛ ΣΤΕ 904, 905/2024, σκ. 6).

Περαιτέρω, κατά το Δικαστήριο το επίδικο μέτρο δεν αντίκειται στα άρθρα 17 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ,

γιατί δε νοείται, κατ' αρχήν προσβολή περιουσιακού δικαιώματος από οφειλές προερχόμενες από την ανάληψη οικονομικών βαρών και υποχρεώσεων στο πλαίσιο νόμιμων, συνταγματικώς θεμιτών, συναλλακτικών σχέσεων, όπως οι επίδικες που απορρέουν από τη δέσμευση των ΚΑΚ να αντισταθμίσουν τον οικονομικό κίνδυνο υπέρβασης του κλειστού προϋπολογισμού των ΦΚΑ, δέσμευση την οποία εκουσίως έχουν αναλάβει, προκειμένου να γίνει αποδεκτή από τους ΦΚΑ ως τιμή αποζημίωσης η ανώτατη αγορανομικώς επιτρεπόμενη τιμή λιανικής πώλησης.

Υπό το φως και των ανωτέρω, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου κατέληξε στο ότι «μόνη η θέσπιση ενός νομοθετικού μέτρου υπό συνθήκες κρίσης δεν καθιστά άνευ ετέρου αντισυνταγματική τη διατήρησή του όταν βελτιωθούν οι συνθήκες, υπό την προϋπόθεση ότι το μέτρο αυτό καθαυτό δεν παραβιάζει συνταγματικές ή άλλες υπερκείμενες του νόμου διατάξεις ή αρχές», και παρέπεμψε την υπόθεση στο ΣΤ΄ Τμήμα προς περαιτέρω εκδίκαση.

19. Επί του άρθρου 48

α. Για λόγους πληρότητας, στην παρ. 2 του παρόντος, μετά τη φράση «Κινητών Ομάδων Υγείας Πρωτοβάθμιας Φροντίδας» και πριν από τη φράση (Κ.Ο.Μ.Υ. Π.Φ.Υ.) πρέπει να προστεθεί η λέξη «Υγείας».

β. Στην παρ. 3 του παρόντος και ειδικότερα στην παρ. 5 του υπό αντικατάσταση άρθρου 106Α του ν.4461/2017, οι λέξεις «καταχώρηση» και «καταχωρούν» θα ήταν ορθότερο να γραφούν ως «καταχώριση» και «καταχωρίζουν», αντίστοιχα.

γ. Στην παρ. 3 του παρόντος και ειδικότερα στο τέλος της περ. δ) της παρ. 9 του υπό αντικατάσταση άρθρου 106Α του ν.4461/2017 πρέπει να απαλειφθούν τα εκ παραδρομής τεθέντα εισαγωγικά, τα οποία ως σχολιαστικό σημείο στίξης οριοθετούν το κείμενο της διάταξης και, ως εκ τούτου, πρέπει να τεθούν στο τέλος της περ. ε) από κοινού με το ελλείπον σημείο στίξης της τελείας.

δ. Στην περ. β) της παρ. 4 του παρόντος, αφενός η αναφορά στην «παρ. 9 του άρθρου 106Α του ν. 4461/2017 (Α΄38)» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως εξής: «παρ. 8 του άρθρου 106Α του ν. 4461/2017 (Α΄38)», και αφετέρου, μετά τις λέξεις «Κινητών Μονάδων» και πριν τη λέξη «Πρωτοβάθμιας» πρέπει να προστεθεί η λέξη «Υγείας».

20. Επί του άρθρου 50

Στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του παρόντος η λέξη «μία» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς στη γενική πτώση ως εξής: «μίας».

21. Επί του άρθρου 51

α. Στην εισαγωγική παράγραφο του παρόντος η αναφορά στις περ. «αγ)» και «αε)» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως «αβ)» και «αγ)», αντίστοιχα. Επίσης, στην περ. ββ) μετά τη λέξη «επιτέλεση» πρέπει να συμπληρωθούν τα ελλείποντα εισαγωγικά.

β. Στην αρχή της παράθεσης της υπό τροποποίηση διάταξης της περ. στ' της παρ. 9 του άρθρου 22 του ν.4213/2013 πρέπει να απαλειφθεί το ένα εκ των δύο εκ παραδρομής τεθέντων σημείο στίξης των εισαγωγικών.

γ. Στο τελευταίο εδάφιο της υπό τροποποίηση διάταξης της περ. ζ' της παρ. 9 του άρθρου 22 του ν.4213/2013, το οριστικό άρθρο «του» πρέπει να αντικατασταθεί και να τεθεί ορθώς ως «της».

22. Επί του άρθρου 54

Σχετικά με την παράταση των συμβάσεων των απασχολούμενων σε θέσεις Ειδικών Εμπειρογνομόνων στη Μ.Ε.Κ.Υ., πρβλ. παρατήρηση επί του άρθρου 42.

Αθήνα, 2 Ιουλίου 2025

Οι Εισηγήτριες
Δάφνη Ακουμιανάκη
Επιστημονική Συνεργάτις
Μαρία Αθανασοπούλου
Ειδική Επιστημονική Συνεργάτις

Ο Προϊστάμενος του Α' Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β' Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Ομότιμος Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών